

BIBLIOTEKOS KRAŠTOTYROS ARUODAS MAŽEIKIUOSE

PARENGĖ GINTAUTAS ČIŽIŪNAS

Mažeikių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje, kaip ir daugelyje kitų atitinkamų kultūros įstaigų, daug metų kaupiamos žinios apie iškilus šio krašto žmones, jų darbus. Kai tokių darbų susikaučia ne vienas ir ne du, gimsta ir didelę išliekamąją vertę turintys darbai. Taip atsirado ir Mažeikių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos bei jos filialų darbuotojų parengtų kraštotyros darbų sąrašas. Pradžią jam davė 1998 m. Irena Atkočaitienės ir Zinos Čekauskaitės sudarytas kraštotyros darbų parodos katalogas, o 1991 m. – I. Atkočaitienės ir Dangiros Undžienės parengtas „Kraštotyros darbų katalogas“.

I. Atkočaitienė yra parengusi ir dar keletą svarbių kraštotyros darbų: 1992 m. kartu su Regina Valantytė – Židikų bibliotekos istoriją. 1998 m. užbaigtas savo apimtimi didžiausias Irenos darbas (iš viso 367 puslapiai) – iliustruota Pikelių mokyklos istorija. Tais pačiais metais ji parengė ir kitą savo darbą – „Pikelių mokykla rajono spaudoje“, o 2007 m. kartu su Regina Valantyte – Židikų bibliotekos istoriją (1992–2001).

2002 m. parengta Mažeikių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos istorija, apimanti 1986–2000 m. laikotarpį. Ją redagavo Dangira Undžienė. Mažeikių bibliotekininkų atsiminimai sugulė į 1992 m. Jadvygos Bajarūnienės sudarytą dviejų dalių darbą „Mano kelias į biblioteką“.

Vienas iš žinomiausių Mažeikių rajono teritorijai priklausančio Vieکشnių miestelio ir jo apylinkių tyrinėtojų – Bronislovas Kerys. Šiandien bibliotekos skaitytojai jo dėka jau gali susipažinti su keturiomis elektroninėmis 2002 m. Bronislovo parengtomis knygomis apie Vieکشnius. Tai „Vieکشnių kraštas“, „Vieکشnių krašto žmonės“, „Vieکشnių krašto gyvenvietės“ ir „Vieکشnių krašto fotografijos“.

Jovita Benediktavičienė 1992 m. sparengė Balėnų filialo fondo istoriją.

Valerija Beniušienė 1998 m. parašė Buknaičių mokyklos istoriją, o 2005 m. – darbą apie poetą Henriką Nagį („H. Nagys – poezijos ieškojimuose“).

1998 m. Sonata Brasienė surinko medžiagą apie daugelį metų užsienyje kūrusį iš Mažeikių krašto kilusį iškilų dailininką Alfonsą Dargį.

Račaliuose 1996 m. gimė Stefos Bružienės parašyta „Pakvisčio kaimo istorija“, 1998 m. Bugeniuose – Irenos Cilinginienės „Bugenios plytinė“.

Sniegina Chriščinavičienė rajono kraštotyros aruodą papildė

2003 m. parengtu darbu „Eilės, išbirusios iš smėlio“, ir 2006 m. užbaigtu trijų dalių darbu „Mažeikių rajono menininkai“.

Ryškesniausią pėdsaką pirmąjį atgimusios Lietuvos dešimtmetį rajono kraštotyryninkų judėjime paliko Zina Čekauskaitė. Ji ne tik pati rinko ir tvarkė kraštotyryninius darbus, bet ir redagavo kitų parengtus. Mažeikių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje saugomi Z. Čekauskaitės parengti kraštotyryniniai darbai dažniausiai yra didelės apimties, siekia šimtą ir net daugiau puslapių.

1990–1999 m. ji sudarė Mažeikių rajono įžymių datų (1991–2000 m.) kalendorių. Vienas iš pirmųjų didelę išliekamąją vertę turinčių jos kraštotyros darbų taip pat parengtas 1990 metais. Tai – „Rašytojas Algirdas Pocius“. Tais pačiais metais ji užbaigė ir darbą apie kompozitorių Konradą Kavecką. Tarp vertingiausių Zitos darbų yra ir „Alfonsas Bukontas“, „Ilgu ilgu man ant svieto...“, skirtas poetui Antanui Vienažindžiui (1841–1892) atminti, „Mažeikių rajono literatai“ (visi trys parengti 1991 metais). 1992 m. sudarytas aplankas „Poetė Liūne Sutema“. 1993 m. užbaigta „Renavo istorinė atmintis“, „Mažeikiai istorijos puslapiuose“, „Žemalės istorinė praeitis“, kraštiečiui poetui Algimantui Mikutai skirtas darbas „Nekalbu savojo „aš“ vardu“. 1994 m. Zina parengė bibliografinį žodyną „Jų nueitas kelias paliko gilius pėdsakus Mažeikių žemėje“ (Mažeikių krašto iškilūs žmonės), darbą „Niekada nebuvo emigrantu...“ apie poetą Henriką Nagį, atsiminimus „Gyva tremtinių atmintis“, aplanką „Poetas Leonas Skaubeika (1904–1936)“. 1995 m. ji sudarė literatūros sąrašą „Mažeikių rajono kaimai“, parengė darbą „Mylėjo Lietuvą ne žodžiais“ apie generolą Povilą Plechavičių (1890–1973) ir užrašė nemažai Mažeikių rajono mokytojų atsiminimų. 1996 m. sudarė iškarpu aplanką apie rajono knygnešius – „Slaptieji knygų takai“ ir surinko tremtinių atsiminimus – „Iš tremties sugrįžta istorija“. 1997 m. gimė Z. Čekauskaitės darbas „Marijos Pečkauskaitės-Šatrijos Raganos (1877–1930) pasaulyje“.

1998 m. Zina kartu su Regina Ručinskiene parengė atsiminimus apie mokytoją Danutę Nagienę, tais pačiais metais – dar ir kraštiečiui rašytojui Romualdai Granauskai skirtą darbą „Žmogus epochos sankryžoje“, surinko medžiagą apie vargonininką, kultūros veikėją Karolį Pukevičių (1885–1957), talkino Vitai Girdenytei – redagavo Vitos parengtą „Plinkščių ansamblio istorinę praeitį“.

Turtingame Mažeikių rajono bibliotekos kraštotyros archyve yra daug ir Rūtos Skiparienės darbų. Vienas iš jų – „...aš norėčiau, norėčiau visiems nušviesti kelius“ (parengtas 2001 m.) yra skirtas Plungės rajone gimusiam ir ten amžinam poilsiui atgulusiam poetui Vytautui Mačerniui (1921–1944). Tais pačiais metais Rūta surinko medžiagą ir apie kraštietį poetą Donių Remį, ilgą laiką gyvenusį užsienyje, vėliau, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, sugrįžusiam į Lietuvą, įsikūrusiam Palangoje ir čia kuriančiam bei leidžiančiam knygas. Rūta 2001–2002 m. pratęsė Z. Čekauskaitės pradėtą darbą ir parengė Mažeikių rajono įžymių datų kalendorių (2002–2005). 2003 m. ji užbaigė darbą „Kūryba – tai veržlumas...“ apie poetą Algimantą Mikutą, kitą – apie poetę Sofiją Šviesaitę, surinko poetų eiles, skirtas Mažeikių rajono kaimams, miesteliams, upėms. 2004-aisiais ji parengė darbą apie rašytoją Romualdą Granauską, 2005-aisiais kartu su Dangira Undžiene – apie lietuvių teatro kūrėją Juozą Vaičkų, o 2006 m. sudarė Mažeikių rajono 2006 ir 2007 metų įžymių datų kalendorių.

Roma Jablonskienės kraitelėje – 2002 m. parengtas darbelis „Laurynas Ivinskis Renave. 1868–1871 m.“

Zuzana Jokubauskienė 1998 m. užbaigė Leckavos miestelio istoriją.

1992 m. gimė Stefanijos Kukanauzienės parengta Urvikių bibliotekos istorija.

Lina Martinkutė-Nabažienė 2001 m. kraštotyros aruodą papildė Užlieknės istorija nuo Pirmojo pasaulinio karo iki šių dienų, o 2002 m. Užlieknės apylinkėse gyvenusių ir gyvenančių žmonių atsiminimus sudėjo į „Atsiminimų knygą“.

1998 m. Irena Mitkutė Ruzguose parengė Dapšių kaimo istoriją.

Tais pačiais metais Auksodėje gimė du Gražinos Narbutienės darbai: „Auksodės kaimo ilgaamžių prisiminimai“ ir „Auksodės kaimo padangėje“. 2005 m. ji kartu su Rūta Skipariene parengė „Auksodės kaimo istoriją“.

Rūta Skiparienė yra rengusi ir Ukrainų miestelio istoriją – ji kartu su Juzefa Nicienne yra darbo „Ukrainai praeityje ir dabar“ bendraautorė.

Vida Norkienė nemažai yra padirbėjusi rinkdama Ukrainų miestelio ir jo apylinkių istoriją – 1994 m. ji parengė „Laižuvos istorinė praeitis, jos žemiečiai ir šiandiena“, o 1996 m. parengtą kitą savo darbą pavadino „Laižuvos istorinė praeitis“. 1997-aisiais ji surinko pasakojimas apie žydus, gyvenusius Mažeikių rajono Laižuvos kaime, o 1998 m. parengė darbą „Laižuvos mokykla mokytojų ir mokytojų prisiminimuose“.

Medžiagą apie generolą Povilą Plechavičių ir Sedą 1999 m. yra parengusi Jovita Petrikienė. Kitas jos darbelis užbaigtas 2000 metais. Tai „Sugrįžęs gimtinėn“ (apie kunigo, poeto Kazimiero Leonardo Andriekaus gyvenimą ir kūrybą).

1997 m. Balėnuose parengtame darbe Regina Pučinskienė pasakoja apie gyvą tremtinių atmintį.

Turtingą medžiagą apie 2011 m. mirusį iš Mažeikių krašto kilusį profesorių kalbininką Aleksą Girdenį 2000 m. yra surinkusi Rozalija Rimkuvienė

Vita Girdenytė ir Dangira Undžienė 2004 m. yra surinkusios nemažai medžiagos darbui „Spausdinto žodžio keliai Mažeikių rajone 1864–1904 metais“. Jos 2006 m. rinko ir medžiagą apie Žemaitijos krašto XIX–XX a. literatūros kūrėjus.

Zita Stonienė 1998 m. parengė Purvėnų pradinės mokyklos istoriją, o 2002 m. surinko medžiagą apie tautodailininkę Aldoną Barkienę.

Sedos istoriją savo 1996 m. parengtame darbe „Atverkime Sedos miestelio istorijos puslapius“ apžvelgia Eugenija Timofejavienė.

Rajono kraštotyrinių darbų archyvą yra papildžiusi ir Virginija Undžytė, 2002 m. parengusi Plinkšių bibliotekos istoriją bei pasakojimą apie Plinkšių kaimo dainorėlę Liudviką Gričienę.

Vida Žilinskienė ir Liucija Švatiienė 1998 m. surinko medžiagą apie šachmatininką Praną Rimkų.

Tai tik nedidelė dalelė savo kraštą mylinčių, branginančių Mažeikių kraštotyrininkų darbų. Juos šiandien, kaip ir tradicine forma išleistas knygas, gražiai sutvarkytas, suredaguotas, įrištas galime rasti rajono bibliotekose. Taigi šie darbai jau prieinami visuomenei. Jų kasmet daugėja. Būtų puiku, kad ten atsидurtų ir tie, kuriuos ne tik šio, bet ir kitų rajonų kraštotyrininkai vis dar neprisirošia iškelti viešumon. Kai jie guli stalčiuose, asmeninių bibliotekų lentynose, jie sensta žmonių nenaudojami ir dažnai netenka savo vertės, nes kiti krašto tyrinėtojai, istorikai, nežinodami, kad šiomis temomis darbai jau yra surinkti, imasi jas tyrinėti ir parengia, viešai paskelbia naujus darbus.

Rengiant publikaciją panaudota informacija, skelbiama Mažeikių rajono viešosios bibliotekos interneto svetainėje <http://www.mazeikiai.rvb.lt>



Viršuje – nuo 2011 m. gruodžio 15 d. Mažeikių muziejuje veikiančios ekspozicijos „Mažeikių kraštas: tarp kuršių, žiemgalių ir žemaičių“ fragmentai ir šio muziejaus edukacinis kampelis. Jogailės Butrimaitės nuotraukos



Mažeikių muziejus. Danutės Mukienės nuotrauka